En trave stockar och dess betydelse för vedlevande insekter i Mittlandsskogen på Öland

IVAN KRUYS

Kruys. I.: En trave stockar och dess betydelse för vedlevande insekter i Mittlandsskogen på Öland. **[A pile of logs and its significance for xylophytic beetles in the Mittlandsskog forested area of the island of Öland.]** – Entomologisk Tidskrift 134 (1-2): 48-52. Uppsala, Sweden 2013. ISSN 0013-886x.

On three visits in June 2012 the author observed 9, including 4 red-listed, species of beetles on a pile of mostly oak and some aspen logs. These beetles were drawn to the logs as potential breeding sites. The logs were removed presumably to be transported to the sawmills in September. If this was the case then the valuable progeny of some rare species would have been lost in an "ecological trap". In order to protect these insects it is suggested that in future such logs should be removed before adult insects in the area emerge.

Ivan Kruys, Enighetens väg 49, 39359 Kalmar. E-post: Ivan.kruys@hotmail.com

Denna lilla artikel kan dels betraktas som något inspirationsgivande inför den stundande sommaren 2013. Där finns så mycket att se om man bara stannar till en stund, t.ex. som här vid en trave stockar (Fig. 1). Bilderna är från Öland, närmare bestämt utmed vägen söder om Stora Rör inne i Mittlandsskogen. De togs juni 2012 på ett par travar av huvudsakligen nyligen kapade ek- och aspstockar. Samtliga var ca 3 meter långa och tjockleken varierade mellan 30 och 70 cm.

Men tyvärr finns också en baksida i detta exempel. Traven fungerade förmodligen som en s.k. ekologisk fälla under sommaren eftersom traven fraktades bort i slutet av september. De insekter som lockats till traven och hamnade på bild i juni kom dit eftersom stockarna erbjöd stora mängder utmärkt yngelmaterial för dem. Förmodligen kan många av dem ha lockats dit från ganska långa avstånd tack vare att de flyger mot de typiska dofter som nydöda träd ger. När de anländer till virket lägger de ägg i det. I detta fall blev de dock grundlurade. Eftersom stockarna transporterades iväg och (med största sannolikhet) upparbetades så gav äggläggningen ingen som helst avkomma. När individer, genom att göra val som vanligtvis brukar vara fördelaktiga, luras in i dåliga habitat brukar det kallas ekologisk fälla. Att travar av virke kan vara bra habitat om de får ligga kvar har visat sig då man gjort s.k. vedkyrkogårdar för att gynna arter (Franc & Aulén 2008).

Mittlandsskogen är väl känd för dess lövträdsberoende vedinsekter. Speciellt många av dem lever just på ek. Om dess sällsynta insektsliv skall bevaras är det diskutabelt om grova lövträd bör huggas i kommersiellt syfte i Mittlandsskogen. Fällor av denna typ bör i varje fall undvikas, och det bästa är att virket transporteras ut innan insekterna svärmar och hinner lägga ägg (Hedin m.fl. 2008). Om insekterna ändå hinner kolonisera veden kan en förhållandevis stor del av dem räddas genom att man låter en del av det översta lagret ligga kvar i skogen, eftersom det är där de flesta insekterna finns (Hedin m.fl. 2008).

På följande sidor finns ett bildgalleri över de arter som under tre besök iakttogs på stockarna. Informationen om hur de lever kommer till stor del från Ehnström & Axelsson (2002), Ehnström & Holmer (2008) och Antonsson & Wadstein (1990).

Figur 1. Traven på vilken alla de fotograferade skalbaggen uppehöll sig på.

The pile on which all the pictured beetles were photographed.

Bokoxen, *Dorcus parallelepipedus*

Den förekommer sällsynt huvudsakligen i de sydöstra landskapen samt på Öland och Gotland. Ett exemplar påträffades på en grov ekstock. Det var en hane som troligen lockades av doften som ekstockarna utsöndrade i solvärmen. Förmodligen kan honan också lockas på det viset men hon lägger gärna sina ägg i vitrötat bok- eller ekträ. Eftersom virket i traven var helt färskt bör denna art inte kunna utnyttja virket förrän det gått några år. Fyndet har därför mindre betydelse som ekologisk fälla, men det är en bekräftelse på att arten förekommer i denna del av Mittlandskogen. Den är rödlistad som Nära Hotad (NT).

Figur 2. Bokoxen, Dorcus parallelepipedus. Skalstrecket är ca 1 cm.

Figur 3. Smal ekpraktbagge, Agrilus sulcicollis. Skalstrecket är ca 5 mm.

Figur 4. Kapucinbagge, Bostrichus capucinus. Skalstrecket är ca 5 mm.

Smal ekpraktbagge, *Agrilus sulcicollis*
Ett exemplar påträffades på solsidan av en grov ekstock. Artens larver lever i nyligen döda grenar och smalare stammar av ek där äggen läggs och larven gör slingrande gångar i kambiet. Dess utbredning i landet sammanfaller ungefär med ekens. Utvecklingen sker på ett år. Individen som är avbildad är ungefär 7 mm lång. Om de är något kortare än så kan det vara den mycket snarlika arten *A. angustulus* som går i ytterligare lite klenare dimensioner av ekveden. Ingen av dem är rödlistade.

Figur 5. Ekträdlöpare, Rhagium sycophanta. Skalstrecket är ca 1 cm.

Kapucinbagge, *Bostrichus capucinus*
På solsidan av en grov ekstock påträffades ett exemplar. Den är mest beroende av ek, men andra lövträd kan utnyttjas. Den är sällsynt och är rödlistad som Sårbar (VU). På senare år har den hittats i Östergötland och Kalmar län inklusive Öland. Larverna lever i hård, torr ved och larvutvecklingen tar två år.

Ekträdlöpare, *Rhagium sycophanta*
En hona påträffades på ekstockarna vid vardera av två besök. Den är rödlistad som Nära Hotad (NT). Den förekommer där det finns grova ekar, främst i Blekinge och östra Småland norr om Kalmar och allra främst på Öland i Halltorps Hage på som ligger några km norr om traven. Larven lever under bark på nyligen död ek, eller på döda delar av ett levande träd vanligen nära marken. Hanen är större än honan (upp till 2,5 cm) med ett bredare huvud.

Figur 6. Mindre ekbock, Cerambyx scopolii. Skalstrecket är ca 1 cm.

Lövträdlöpare, *Rhagium mordax*
En hona påträffades vid det sista besöket. Den är lik den föregående arten, men en av de vanligaste större långhorningarna och finns i nästan hela landet och lever på de flesta svenska lövträd.

Mindre ekbock, *Cerambyx scopolii*
Totalt sågs 12 exemplar på ekstockarna, högst 5 vid samma tillfälle. Den lever främst på ek och hassel, men kan även finnas på andra arter lövträd. Den fortplantar sig på nyligen död ved. Larven växer först under barken, sedan djupare in i träet under sin två- till treåriga utveckling. Den finns mest på Öland men också i Östra Småland och betecknas som Nära Hotad (NT).

Figur 7. Lövträdlöpare, Rhagium mordax. Skalstrecket är ca 1 cm.

Figur 8. Gråbandad getingbock, *Xylotrechus rusticus*. Skalstrecket är ca 5 mm.

Rödhjon, *Pyrrhidium sanguineum*
Ett dött exemplar hittades på marken intill stocktraven (eftersom det var dött finns arten inte avbildad här). Den förekommer sällsynt i södra Sverige där larven lever under barken av ek, även på ganska klen ved. I Mellaneuropa lever den också under barken av andra lövträd. Den är rödlistad som Nära Hotad (NT) och anses vara under minskning.

Gråbandad getingbock, *Xylotrechus rusticus*
Den är ganska vanlig och inte rödlistad. Fem exemplar påträffades vid två besök. Lever främst i asp men kan välja björk eller pil. Den går i helt nydöd ved och i Europa betraktas den som skadedjur. Teckningarna hos honan är mer gulaktiga än de hos hanen.

Lövgetingbock, *Clytus arietis*
Den är ganska vanlig. Larvutvecklingen sker mest i klenare dimensioner av solexponerad ved av många olika arter av lövträd. Endast ett exemplar påträffades på stocktraven.

Smalbandad getingbock, *Plagionotus arcuatus*
Den är ganska vanlig och kan lokalt uppträda talrikt. Totalt påträffades 14 exemplar, högst 7 vid ett tillfälle de 17 juni. Denna art är specialiserad på ekved och lägger ägg i nydöd ved, gärna i grenar.

Litteratur

Antonsson, K. & Wadstein, M. 1990. Eklandskapet. En naturinventering av hagar och lövskogar i eklandskapet S, om Linköping. – Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Ehnström B & Axelsson, R. 2002. Insektsgnag i bark och ved. – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Ehnström, B. & Holmer, M. 2007. CY 91 2007, Skalbaggar: Långhornongar. Coleoptera: Cerambycidae. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna – ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Franc, N. & Aulén, G. 2008. Hänsynsyta på hygge, förstärkt med död ved, blev 'nyckelbiotop' med 39 rödlistade skalbaggsarter. – Entomologisk Tidskrift 129: 53-68.

Hedin, J., Isacsson, G., Jonsell, M. & Komonen, A. 2008. Forest fuel piles as ecological traps for saproxylic beetles in oak. – Scandinavian Journal of Forest Research 23: 348-357.

Figur 9. Lövgetingbock, *Clytus arietis*. Skalstrecket är ca 5 mm.

Figur 10. Smalbandad getingbock, *Plagionotus arcuatus*. Skalstrecket är ca 5 mm.